

Til hvilken Æt hørte Niels Ebbesøn?

En genealogisk Undersøgelse

af

Thiset.

Skjøndt vor Adels Genealogi og Personalhistorie saa langt fra kan siges at have været forsømt, at den tværtimod til sine Tider, og da navnlig i det 17. og 18. Aarhundrede, har havt en Mængde flittige, mere eller mindre dygtige Dyrkere, er dog det Udbytte, der kan drages af disses store Arbejder, i flere Henseender paafaldende ringe. Allerede med Hensyn til de opbevarede Slægttraditioner staae vi langt tilbage for Udlandet; vi savne ganske Sidestykker til de mangfoldige Ætter, der føre deres Ahner tilbage til Vilhelm Erobrerens Helte, til Carl den Stores Dage, til romerske Patricierslægter osv. Medens vore Naboer, de Svenske, kunne møde med Slægter, der gjøre Krav paa at nedstamme fra Regner Lodbrog eller endog fra — Pharaonerne i Ægypten ¹⁾, saa naae den danske Adels Slægttavler kun i ganske enkelte Tilfælde tilbage til Tiden før det 14. Aarhundrede, selv om al historisk Kritik lægges paa Hyl- den og de overleverede Efterretninger tages for gode Varer. For Størsteparten af de gamle Adelsslægters Vedkommende

¹⁾ See Slægterne Bååt og Aminoff i Anreps «Svenska Adels Ättar-Taflor» I p. 364 og 40.

haves der aldeles ingen Optegnelser om deres Oprindelse og Resten fristes man til at dele i to Grupper, nemlig dem, der for sig hævde en reen dansk Herkomst, i Reglen ved som Slægtens Ætmand at opføre en ved dens Stamsæde høilagt Hedning, og dem, der mene at være indvandrede fra Udlandet og det ufravigelig altid enten med Erik af Pommern eller Christoffer af Bayern. Denne Inddeling rammer dog rigtignok ganske sammen ved blot den allerflygtigste Kritik, idet de formeentlig indvandrede Slægter ofte have været her i Landet længe før det 15. Aarhundrede og de foregivne Hedninger have, efter deres Plads paa Stamtavlerne at domme, som oftest levet i det 14. og 15. Aarhundrede, altsaa paa en Tid, da saavel Hedenskab som Høilægning forlængst var afskaffet. En nøiere Kritik vil da ogsaa vise, at alle vore Stamtavler i Virkeligheden ere temmelig eens; de ere fyldige og paalidelige for Tiden efter 1450, hvorimod de kun for de færreste Slægters Vedkommende række ud over denne Tid og de Efterretninger, de da bringe, ere lige sparsomme i Omfang som i Indhold. Men denne Begrænsning er let forklarlig.

Det egentlige Skelet til alle Stamtavler over den ældre Adel, saaledes som de nu foreligge, skyldes de adelige Damers genealogiske Optegnelser, de saakaldte Slægtebøger. Disse Bøger give fortræffelige Oplysninger om de paa Forfatterindernes Tid levende Generationer af Adelen og deres indbyrdes Slægtskabsforhold, Oplysninger, som i høi Grad vidne om den livlige Forbindelse, der bestod mellem Adelen indbyrdes selv fra fjerntliggende Landsdele. Endvidere indeholde de ret gode Meddelelser om de 3—4 næstforegaaende Slægtled, men oftest heller ikke mere, neppe fordi Traditionerne her hørte op, men snarere fordi det laa udenfor disse Bøgers Plan at give mere. De vare nemlig langt

mindre Frugten af en virkelig Kjærlighed til eller Interesse for Slægthistorien end Resultatet af en bestemt Mode, nemlig Ahnetavlerne. Medens i den katholske Tid et enkelt Vaaben eller høist to, det fædrene og det mødrene, ansaaes for tilstrækkeligt til paa Liigstenen at betegne den Afdødes adelige Byrd, blev det en af de første Følger af Adelen's fuldstændige Udsondring fra de andre Stænder og Antagelse af faste Slægtnavne, at de tidligere enkelte Vaaben afløstes af hele Ahnerækker af 4, 8, 16, ja tilsidst 32 og flere Vaaben. Disse anbragtes ikke blot udhugne paa Liigstene eller Epitaphier, men ogsaa paa Hovedgaardernes Mure, udskaarne paa Meubler eller i Kirkerne, malede paa Malerier, kobberstukne i de trykte Liigprædikener, kort sagt, overalt, hvor det paa nogen Maade lod sig gjøre. Det var da i første Række Formaalet for Slægtebøgerne og de dermed i Forbindelse staaende Vaabenbøger, at de skulde tjene som Materiale til Udarbeidelse af saadanne Ahnetavler. Det vilde være for vidtloftigt her at føre et egentligt Beviis herfor, men det vil formodentlig ogsaa være tilstrækkeligt blot at henpege paa, at disse Slægtebøger opstaae ved Midten af det 16. Aarhundrede, samtidig med Ahnetavlernes Indførelse eller rettere sagt nogen Tid efter denne, da Trangen til dem havde gjort sig gjældende, og atter forsvinde sammen med Ahnetavlerne ved Udgangen af det 17. Aarhundrede, formodentlig fordi den af Kong Christian V. indstiftede nye Adel af nærliggende Grunde ikke interesserede sig for Ahnetavler og disses Opstilling ogsaa for de tiloversblevne gamle Slægters Vedkommende efter faa Generationer blev mere og mere umulig paa Grund af de indgaaede Familieforbindelser med den nye Adel; — og at Slægtebøgerne yderst sjældent indeholde andre Oplysninger end de reent genealogiske, hist og her

med en Henviisning til Hvidtfeldts Krønike eller en Gravskrift, hvorimod der kun yderst sjældent ¹⁾ er Spor af, at Forfatterinderne have benyttet det overordentlig rige Materiale, som dengang endnu fandtes spredt hele Landet over i de talrige private Brevkister, hvad de neppe vilde have undladt, hvis de havde været drevne til deres Arbejde af virkelig historisk Sands. Ogsaa den Omstændighed, at Slægtbøgernes Forfatterinder alle henhøre til Høiadelen (Lisbet Bryske, Jytte Gyldenstjerne, Anne Krabbe, Sophie Brahe, Tale Ulfstand osv.), taler for den ovenfor fremsatte Formodnings Rigtighed, thi Fattigdommen hos den lavere Adel forbød Luxus med Hensyn til Ahnetavlerne som paa andre Omraader.

Endelig forklares heraf de ellers paafaldende Huller, som hist og her træffes i Slægtbøgernes Efterretninger, selv fra Tidsrum, der ligge umiddelbart før Forfatterindernes Levetid. Et godt Exempel herpaa er Hr. Søren Norbys til Dato uopklarede Herkomst. Samtiden maa selvfølgelig have vidst god Besked om denne mærkelige Mands nærmeste Slægt og det kan ikke feile, at jo denne Viden ad mere end een Vei er naaet til Slægtbøgernes Forfatterinder, men forgjæves søger man hos dem Oplysning derom, thi ingen af de gode Damer har brudt sig om at optegne en saa overflødig Kundskab. Hr. Søren var jo nemlig ikke gift, han kunde saaledes ikke faae Plads i en Ahnetavle og derfor maa Efterverdenen nu nøies med den Oplysning, hans Navn og Vaaben give, ialtfald indtil et eller andet heldigt Tilfælde leder os videre frem.

Men gaaer man nu ud fra, at Slægtbøgernes virkelige

¹⁾ f. Ex. •Viffert Seefeldts fedrene og mødrene Ahner udarbejdet af Axel Urne Jørgenson• (Kgl. Bibl., Thotts Manuscripter 4° No. 1888), men betegnende nok, er Forfatteren her heller ikke en Dame.

Formaal først og fremmest var at tjene til Udarbeidelse af Ahnetavler for Samtiden, en Opgave, der altsaa maa indskrænke sig til genealogiske Optegnelser for Tidsrummet fra Slutningen af det 15. til Midten af det 17. Aarh., saa maa det indrømmes, at Forfatterinderne have løst denne Opgave fortræffeligt. Man sammenligne blot deres Arbeide med de tarvelige Efterretninger, som det 18. Aarhundredes mere historisk anlagte Genealoger have efterladt om deres Samtid, og man vil faae et godt Begreb om, hvor fattige vore Stamtavler vilde have taget sig ud, om vi ikke havde havt Slægtebøgerne.

Og nu de til de egentlige Stamtavler for enkelte Slægters Vedkommende (f. Ex. Galt, Krag, Hack, Skave, Thott, Gjedde, Trolle etc.) som en Art Supplement — for at tilveiebringe Forbindelse med en eller anden i Slægtens Traditioner omtalt mærkelig Mand — tilføiede Rækker af Slægtled, hvor hver enkelt Mand udmærker sig ved kun at efterlade sig een Søn, der saa atter kun har een Søn osv., — ja saa ere disse Efterretninger ganske vist kun altfor ofte opdigtede eller ere ialtfald mangelfulde og indeholde grove Forsyndelser saavel mod Chronologi som mod Genealogi, men de kunne dog ikke uden videre bortkastes. De Feil, vi troe at opdage nu, kunne maaskee i adskillige Tilfælde hidrøre fra, at to Mænd af forskjellig Slægt have ført samme Navn og vi nu kun kjende den ene, medens Slægtbogen sigter til den anden, for ikke at tale om de genealogiske og chronologiske Forstyrrelser, som kunne opstaae derved, at Slægtebøgerne give Oplysninger om en os ubekjendt Mand, dem vi henføre til hans os af Actstykker bekjendte Sønesøn af samme Navn. Endelig ere ikke alle usandsynlige Efterretninger usande; man vilde i vore Dage upaatvivlelig ikke betænke sig paa at stemple den Slægte-

bog som hoist upaalidelig, der i samme Generationsrække opførte to Mænd, om hvem vi kunde godtgjøre, at den ene var død 1427, medens den anden endnu levede 1557, eller opførte som Farfader til denne sidste en Mand, som vi kunde bevise blev nævnt allerede i Breve fra 1379, og dog behøver man kun at eftersee Stamtavlen over Slægten Bille i vore Dage for at overbevise sig om, at begge disse Angivelser kunne være rigtige, saa usandsynlige de end ved første Oiekast tage sig ud. Preben Bille-Brahe, den første Greve af dette Navn, døde nemlig først 1857, medens hans Farfader Axel Bille var født 1659; og ved Siden af Greven og hans Søskende har paa Stamtavlen Plads en Premierlieutenant Holger Bille, hvis Tipoldefader var Broder til Grevens Tipoldefader, men han døde 1727, altsaa 130 Aar før sin, genealogisk talt, samtidige Frænde.

Allerede Klevenfeldt spotter over Slægtebøgernes «Kjærlingesnak», men den følgende Undersøgelse om Niels Ebbesøns Herkomst vil vise os et godt Exempel paa, hvor vanskeligt selv denne vistnok lige saa vrantne Pebersvend som fortræffelige Genealog havde ved at opgive «Kjærlingesnaken», samt et Exempel paa, at Slægtebøgerne forlængst have angivet et rigtigt Spor, det senere Tidens Genealoger ganske have ladet ligge.

Tre forskjellige Adelsætter have ifølge Slægtebøgerne gjort Krav paa Niels Ebbesøn, nemlig Slægterne Galt, Bild og Strangesøn.

Enhver har, om ikke andetsteds fra saa fra Ingemanns Roman «Prinds Otto af Danmark», hørt, at Helten fra Nørreriis var «af de Galters Blod»¹⁾.

¹⁾ At der i en historisk Roman fra den nyeste Tid •Valdemarstoget•

Ingemann har atter directe eller indirecte øst af Klevenfeldts Stamtavler i Geheime-Archivet, der ere Hovedkilderne for alle Undersøgelser vedrørende den gamle Adels Genealogi, idet Klevenfeldt ikke blot har benyttet de fleste tidligere Slægtebøger og genealogiske Arbejder, men derefter rettet og suppleret det indvundne Udbytte ved Hjælp af originale Breve og Actstykker. Den Filtre, han saaledes har anvendt, har dog ikke særlig givet gode Resultater for Galternes Vedkommende, thi Klevenfeldts Stamtavle over denne Slægt begynder saaledes:

Ebbe Galt,	
nævnes i Kronikerne.	
Hr. Peder Ebbeson,	Niels Ebbeson.
g. m. Sophie.	
Albrecht Pederson.	
Hr. Valdemar Albrechtsøn,	
g. m. Karen Eriksdatter Billebach eller Urup.	
Ebbe Galt,	
g. 1. m. Margrete Hack, 2. m. Kirsten Bille,	
Hr. Lave Billes og Kirsten Brocks Datter.	
Lave Ebbeson,	Margrete,
g. m. Inger Nielsdatter.	g. m. Hr. Torben Jakobsøn.
Mester Niels Lavesøn,	Ebbe Lavesøn,
Kannik i Lund.	g. m. Sophie Krumpen.
Niels Ebbeson.	Hr. Mogens Ebbeson
	til Rabjerggaard, Ridder.

Denne Stamtavle har Klevenfeldt fra Lucoppidans Slægtebog, men medens den ved første Øiekast ikke seer

af H. F. Ewald findes en anden Antydning om Niels Ebbesøns Herkomst skyldes dens Forfatters Kjendskab til Resultatet af de her foreliggende Undersøgelser.

særlig mistænkelig ud, fordi den ingen Aarstal vedføier, saa bliver det fuldstændig ubegribeligt, at en Genealog som Klevenfeldt har kunnet lade den blive staaende, efter at han i de senere vedfœiede Noter har fastslaaet dens første Mands Levetid til 1320 og den sidstes til 1448, thi otte Slægtled i dette Tidsrum af 120 Aar er accurat dobbelt saa mange, som der kan antages at have været i Virkeligheden. Her var god Anledning for den salig Herre til at udraabe «Kjærlingesnak», saa meget mere som Stamtavlen, hvad vi ret strax skulle see, har voldet ham Bryderi nok, men nei, han indskrænker sig til den Bemærkning: «med disse Gradus bliver vel at contentere» og Andre have efter ham taget Stamtavlen for gode Varer, thi den har i vore Dage nydt den ufortjente Ære at blive trykt lige saa urigtig som den er eller om mulig endnu værre¹⁾. Thi urigtig er den, uden at man dog kan tilføie «fra Ende til anden», idet Enderne nok omtrent blive det eneste rigtige paa den, da baade Ebbe Galt 1320 og Hr. Mogens Ebbeson 1448 samt Kanniken Niels Laveson ere historisk kjendte Personer, hvorimod hele Restens Existents er høist tvivlsom. Kun et Par af Navnene klinge bekjendte, nemlig Hr. Valdemar Albrechtson og Torben Jakobsen. En Ridder af Navnet Valdemar Albrechtsen nævnes ofte i Aarene 1401—23 og hans Segl findes endnu under adskillige Breve fra denne Tid. Klevenfeldt har selv i sin Segl-Samling to Afbildninger af samme, som begge vise en gaaende kronet Løve, Slægten Ebersteins Vaaben; men den Mand, vi kjende af dette Navn, hører altsaa slet ikke hjemme paa de Galters

¹⁾ Samlinger til Jydsk Historie og Topographi IV p. 78. Forfatteren til «Familien Rosenkrantz's Historie I.» er mere forsigtig, han udelader alle de ældre Slægtled af sin Galt-Stamtavle (anf. Sted p. 125).

Stamtavle. Torben Jakobsøn passer endnu slettere ind i Stamtavlen. Han kaldes andetsteds ¹⁾ Torben Jakobsøn Sparre paa Abrahamstrup, men den eneste historisk kjendte Mand af dette Navn levede i Begyndelsen af det 16. Aarh.; Stamtavlen sigter dog neppe til ham, men snarere til et tidligere Medlem af Sparre Slægten, f. Ex. hans Farfader, men da han hed Torben Jensen og hans Husfrue hed Cathrine og ikke var en Galt, men førte en paa en Green siddende Krage, den sjællandske Slægt Krags Vaaben, saa miste vi dog den Støtte for Stamtavlens Rigtighed, som vi skulde søge i Navnet Torben Jakobsøn. Tilføielsen «paa Abrahamstrup» gjør desuden kun Torben Jakobsøn endnu mere mistænkelig, thi der kjendes vel to Hovedsmænd paa dette Slot i det 15. Aarhundrede af Navnet Torben, men de hørte begge til Slægten Bille, vare ikke Sønner af en Jakob og ei heller indgiftede i Slægten Galt ²⁾. Vi staae saaledes ikke blot aldeles fremmede for de fleste af de paa den anførte Galt-Stamtavle opførte Personer, men vi savne ovenikjøbet adskillige tildeels fremragende Mænd, som før Hr. Mogens Ebbesøns Tid førte Galt-Vaabnet, og da navnlig de tre Brødre Hr. Oluf Lavesøn, Kannik i Roskilde, Hr. Mogens Lavesøn og Hr. Jens Lavesøn, af hvilke navnlig de to sidste, der begge sad i Rigens Raad, nævnes særdeles ofte i Breve fra 1380—1408.

Saa godtsom hele Stamtavlen er altsaa, saavidt vi kunne skjønne, urigtig og det er derfor ikke saa mærkeligt, at Klevenfeldt har meget vanskeligt ved at henføre til den de faa historiske Oplysninger, som han Tid efter anden har fundet til Slægtens ældre Historie, hvorimod det er mere

¹⁾ f. Ex. i Stamtavlen i Saml. til Jydsk Hist. og Top.

²⁾ Wegener: Hist. Efterretninger om Abrahamstrup Gaard I p. 22 og 42.

mærkeligt, at det slet ikke synes at være faldet ham ind at vrage den hele og forsøge paa at opstille en bedre Stam-tavle. Med Hensyn til Niels Ebbeson har han først en Anmærkning saalydende: «Niels Ebbeson skrives at være «ihjelslagen 1342, er uden Tvivl og Ebbe Galtens Søn» og lidt derefter en anden Notits af dette Indhold: «Har været «Landsdommer i Lolland, skal være ham, som, for at «befrie sit Fæderneland af Grev Geerts Tyranni, slog be-«meldte Greve ihjel i Randers 1340, skal siden være ihjel-«slagen 1342 for Lundenæs i en Skjærmydsel, han der «holdt med de Holster», men da Stamtavlen indeholder hele to Niels Ebbesonner, er Klevenfeldt i Tvivl om, til hvilken af dem han skal knytte sine Anmærkninger. Først have de været henførte til den ældre, derefter ere de førte ned til den yngre, men af let forklarlige Grunde passe de heller ikke rigtig paa denne, og efter en tredie Anmærkning, der lyder saaledes: «Dersom Hr. Niels Ebbeson, der «ihjelslog Grev Geert tempore Valdemari 4ti og hvorom nok «hos Hvidtfeldt og Andre, har ut putatur været af de Gal-«ters Familie, har han sine dubio været Ebbe Albretsons (skal vel være Valdemarsons) Søn», opfører han ham paa sin Stamtavle som en Søn af Ebbe Galt Valde-mars Søn; dog heller ikke denne Plads tilfredsstillter Klevenfeldt, han udstreger atter denne sidste Niels Ebbeson og tilføier ved den sidstnævnte Anmærkning «Om ellers «denne hele Recension er at følge, snarere første Ebbes Søn, «som skal nævnes i Krøniker 1320,» og dermed flytter han saa atter samtlige Anmærkninger fra den yngre tilbage til den ældre Niels Ebbeson.

Men har der overhovedet i Slægten Galt været to Per-soner af Navnet Niels Ebbeson? Den ældre har kun Hjem-mel paa sin Plads i det Tilfælde, at der andetsteds fra

kunde skaffes Beviis for, at Grev Geerts Banemand var den 1320 levende Ebbe Galts Søn. Den yngre, der er opført som en Broder til Hr. Mogens Ebbeson paa Rubjerggaard, siges at have været Landsdommer paa Lolland og Lehnsmand paa Aalholm. Der fortælles endvidere om ham, at han var med Kong Christiern I. i Rom og der i Pavens Nærværelse udtalte det fromme Ønske, at han blot en eneste Dag maatte være Pave, for at han kunde bansætte de svenske Oprørere saaledes, at de alle til Hobe skulde døe af Sult som Fluor. Han har altsaa været god Patriot nok til at slaae en Grev Geert ihjel, naar han blot ikke var kommen et Aarhundrede for seent til Verden, om han da overhovedet nogensinde har existeret. Thi endogsaa herom har en anseet Historiker reist Tvivl ¹⁾, og det maina drømmes, at det endnu ikke er lykkedes at finde ham i et eneste historisk Actstykke. Da Klevenfeldt imidlertid gjør Grev Geerts Drabsmand til Landsdommer paa Lolland, kan der vel neppe være Tvivl om, at hele Formodningen om hans Herkomst fra Slægten Galt skyldes en Forvexling med den foregivne yngre Niels Ebbeson. Bliver nu ogsaa denne Sidstes Existens tvivlsom, ja, saa kan der neppe anføres anden Hjemmel for at henregne

¹⁾ Paludan Müller i Hist. Tidsskrift 5. R. 2. B. p. 341, der mener, at Niels Ebbeson er en Forvexling med Broderen Hr. Mogens Ebbeson eller snarere en anden Broder Anders Ebbeson, idet P. M. under Henviisning til Stamtavlerne i Saml. til Jydsk Hist. og Topographi og Barner Familien Rosenkrantz's Hist. I udtaler, at den Sidste var Lehnsmand paa Aalholm, men den Første paa Koldinghuus. Mogens Ebbeson var imidlertid 1462 og 1486 Lehnsmand paa Aalholm (Barner p. 288, Klevenfeldts Seglsaml., Galt), hvorimod Anders Ebbeson, der 1457 var Lehnsmand paa Ravnsborg paa Lolland, ved sin Død havde Kolding Lehn (Barner p. 122 Diplomatariet); om ogsaa han tidligere har været Lehnsmand paa Aalholm, skal jeg lade være usagt.

Niels Ebbeson af Nørreriis til Slægten Galt end den Omstændighed, at der levede en Ebbe Galt i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede. Han nævnes i Aarene 1326—39 ¹⁾ og er sagtens forskjellig fra den Ebbe Jenson Galt, som 1356 nævnes i Skaane ²⁾, thi denne Sidste var ikke Ridder, hvorimod den Første kaldes «Hr.» Ebbe Galt. Nu eiede ganske vist Hr. Ebbe Gods i Gjern, Hids og Hovlbjerg Herreder, altsaa i Naboherreder til Sabro Herred, hvor Nørreriis skal have ligget, men da han ogsaa eiede Gods i saa fjerntliggende Herreder som Hindsted og Gislum, bliver dette maaskee reent tilfældige Naboskab dog lovlig ringe Hjemmel for at opføre Niels Ebbeson som en Søn af Ebbe Galt, saa meget mindre som der har været Tvivl om, hvor Nørreriis egentlig laa, og vi ikke i de faa Oplysninger, som ellers haves til Niels Ebbesons Historie, kunne finde nogen Støtte for et saadant Slægtskab.

Klevenfeldt anfører ved Slægten Bilds Stamtavle følgende Anmærkning: «Niels Jepsøn ihjelslog den kullede Greve, Somme sætte ham Niels Ebbeson af de Galter, Nogle af de Strangesønner»; og her paatrænger sig strax den Tanke, at det er en eller anden Afbildning af et Vaabenskjold, som man har antaget for at være Niels Ebbesons, der har givet Anledning til den Slutning, at han var en Bild eller Strangesøn, thi begge disse Slægter førte omtrent samme Vaaben: et tværdelt Skjold og paa Hjelmen to Vesselhorn; vel var der Forskjel i Farverne, idet Bildernes var deelt af Sort og Sølv, Strangesønnernes

¹⁾ Script. Rer. Dan. VII p. 357. Ældste Arch. Reg. I og II.

²⁾ Ellen Gøyes Jorlebog i Geh. Arch.

af Sølv og Blaat, men denne Forskjel giver sig ikke tilkjende paa en ufarvet Afbildning fra hin Tid, f. Ex. et Segl eller paa en Gravsteen, eftersom den nu brugelige heraldiske Farveskravering er af langt nyere Oprindelse.

Formodningen om, at en saadan Afbildning staaer bagved Niels Ebbesons Henførelse til disse to Slægter, bestyrkes ved, at en «Memorial over danske Adelslægter»¹⁾, efter at have beskrevet det Strangesønske Vaaben og angivet det dertil hørende Hjelmtegn at være en Paafuglefjer mellem to Vesselhorn, der hvert er besat med tre Paafuglefjer²⁾, tilføier: «og menes, at Niels Ebbeson til Nørrese haver været af denne Slægt, som 1340 slog Grev Geert af Holsteen ihjel i Randers, thi dette Vaaben førte han, dog uden Fedre, og dermed gjorde en kort Ende paa en langvarig Krig».

Altsaa, man vidste, hvilket Vaaben Niels Ebbeson havde ført og derefter henførte sagtens Fyenboerne ham til Slægten Bild, Jyderne ham til Slægten Strangeson, thi den sidste var en ligesaa udpræget jydsk Æt, som Billederne en fyensk. Da nu Niels Ebbeson var en Jyde og ingen Fyenbo, saa kunne vi lade Billederne heelt ude af Betragtning.

Slægtbogsforfatterinderne gave sig, som alt bemærket, i Reglen ikke af med Studiet af gamle Documenter og beskæftigede sig altsaa heller ikke med sphragistiske Undersøgelser af de vedhængende Segl; det er derfor meest sand-

¹⁾ Geh. Arch.: Genealogisk heraldisk Selskabs Samling, Generalia Nr. 95.

²⁾ Disse Paafuglefjer, der ellers kjendes fra saamange andre danske Adelsvaaben f. Ex. Bille, Rosenkrantz, Kaas, Rud etc. etc., har jeg ikke fundet i et eneste Strangeson-Segl; de bære alle kun to Vesselhorn paa Hjelmen, forsaavidt de da overhovedet vise Hjelmtegnet.

synligt, at man i forrige Tider har vidst Besked med Niels Ebbesøns Gravsted og fra dette kjendt hans Vaabenmærke.

Slægten Strangesøn horte fortrinsviis hjemme i Vendsyssel og Thy og har vistnok i den katholske Tid havt sit Leiersted i Vestervig Klosterkirke. Nu findes der i denne Kirke kun een Liigsteen over en Strangesøn, nemlig over den 1423 afdøde Ridder Niels Strangesøn, men Forbindelsen mellem Klostret og Slægtens Medlemmer (foruden Hr. Niels selv, ogsaa hans Børn Hr. Strange Nielson og Fru Margrete, Claus Eriksons Efterleverske, samt Svigersønnen Mogens Pederson Glob) var dog livlig nok ¹⁾ til, at man kan antage, at Klosterkirken har rummet flere af disses afdøde Frænder. Det var da ogsaa netop i Vestervig Kirke, at man søgte Niels Ebbesøns Grav. I Thisted Avis for 19de Oct. 1884 har nemlig en Indsender meddeelt et Brudstykke af et gammelt, af en af Vestervig Klosters Eiere Peder Nielson Molderup forfattet Manuscript «Beskrivelse over Vestervig Kloster» saalydende: «Aar 1424 er salig Hr. Niels Ebbeson nedsat i Vestervig Kirke tilligemed sin Frue Ingeborg Wollers Datter udi den søndre Gang under den store Gravsteen med Munkebogstaver og fandtes disse Navne paa en Støtte hos samme Capel: Hr. Niels Ebbeson og Eller Ebbeson. Denne Niels Ebbeson er den navnkundige Mand, som ihjelslog Grev Geert Magnus i Randers 1340 At det virkelig er Niels Ebbeson, her er begravet, kan endog bevises af et Pergament, som var et Skjøde paa en Begravelse i Vestervig Kirke, som Ebbeson havde tilkjøbt sig, dog var det længe efter hans

¹⁾ se Registraturen over Vestervig Klosters Breve. Ældste Arch. Reg. III.

Død, at han blev nedsat her i Vestervig Kirke, thi Aars-tallet var 1424.»

Denne Meddelelse, der fra Thisted Avis gik over til kjøbenhavnske Blade, blev hurtig efterfulgt af en Rettelse, der gjorde opmærksom paa, at den omtalte store Gravsteen var den 1423 afdøde Hr. Niels Strangesøns og ikke Niels Ebbesøns. Samme Gravsteen, der er afbildet i Klevenfeldts «Nobilitas Daniae ex monumentis», bærer følgende i Rammen indhugne Indskrift: „*Hic . jacet . d(omi)n(u)s . Nico-
la(us) . stra(n)gess(on) . miles . qui . obiit . an(n)o . d(omi)ni . m .
cd . xx . iii . cu(m) . vxore . sua . d(omi)na . ingeburg(is) .
filia . folrædi . dose(n)rades . q(ue) . o(b)it) . an(n)o . (m) . xl .
cu(m) . ut(ro)ru(m)q(ue) . proge(n)ie . or(a)te . p(ro) . eis.*“ og paa Midten det Strangesønske Vaaben: et deelt Skjold og paa Hjelmen to Vesselhorn, og den Slutning ligger derfor nær, at hele Beretningen om Niels Ebbesøns Vaaben og Slægt-
skab med de Bilder eller Strangesønner hidrører fra en fejl-
agtig Antagelse om, at det var ham, der laa begravet under
Hr. Niels Strangesøns Liigsteen. Imidlertid bør man ikke
for hastig forkaste Molderups Beretning. At Datiden ikke
opholdt sig over, at den Afdøde paa Liigstenen ikke kaldes
Niels Ebbeson, men Niels Strangesøn, kan ikke forundre
os, thi man har jo ikke opfattet dette sidste Navn som
en Angivelse af, at den Afdødes Fader hed Strange til
Fornavn, men simpelthen som Slægtnavn, der ikke ude-
lukkede Muligheden af, at Faderen kunde have været
f. Ex. en Ebbe Strangesøn. Langt senere kaldte Slægtens
Medlemmer sig snart ved Slægtnavnet, snart uden dette,
saaledes den 1577 afdøde Eier af Nørhohn, der baade kal-
der sig Otte Strangesøn og Otte Clausen. Thi Datiden
har jo aabenbart læst Indskriften paa Stenen, og naar
den trods det paa denne anførte Aarstals Uoverensstem-

melse med Niels Ebbesøns Dødsaar fastholder, at Stenen er hans, saa maa der have været en ældre Tradition om hans Begravelse i Kirken, en Tradition, som først er bleven bragt i Forbindelse med Hr. Niels Strangesøns Liigsteen, efter at den virkelige Liigsteen over Niels Ebbesøn var forsvundet, og da søger at bortforklare Uoverensstemmelsen ved at tyde Aarstallet som ikke angaaende hans Død, men hans Nedsættelse i Vestervig Kirke. Klevenfeldt er da ogsaa kommen til samme Resultat; ogsaa han har hørt om den Vestervigske Tradition og skriver da først (stadig ved Slægten Galts Stamtavle og henvisende til Lucoppidan): «Hr. Niels Ebbesøn (miles med Aarstal sine dubio 1424) med sin Frue, Fru Ingeborg Wollersdatter, begravet i Vestervig Klosters Kirke under en stor graa Steen udi den sønderste Gang i det østre Capel»; derefter tilføier han: «Dette er uret anført, thi de her omrørte er en Strangesøn, som jeg selv paa Stedet har erfaret 1751, Fruens Navn er ogsaa tildeels galt; sees altsaa, hvor lidet paa fremmede Relationer kan bygges», men faaer dog atter Betænkelse, udstreger denne Tilføjelse og skriver istedet: «Anno 1751 fandtes disses Grav ikke i Vestervig Kirke, kan dog vel være, at den har været der forhen, men en Strangesøn og Frue var der begravet og Monumentet af mig aftegnet».

Er det Fortællingen om Støtten med Navnene Hr. Niels Ebbesøn og Eller Ebbesøn samt det gamle Skjøde paa Begravelsen, der har gjort Klevenfeldt forsigtig? Begge Dele vare sagtens alt forsvundne 1751, ellers havde Klevenfeldt nok fortalt os lidt om dem, og det kan saaledes neppe lønne sig i vore Dage at søge efter dem i Vestervig Kirke, men vi maae da vende os til de faa samtidige

Efterretninger om Niels Ebbeson, som haves, for i dem at søge Beviser for eller imod Traditionen.

Tyge Becker¹⁾ udleder af Kvitteringen for Mandeboden for Grev Geerts Drab den Slutning, at Niels Ebbeson var nær beslægtet med den mægtige Marsk Stig Anderson (Hvide) den yngre. Han citerer til Støtte herfor Hvidtfeldts Krønike p. 469, hvor det hedder: «Dog finder jeg af en Kvittants, som Greve Henrik og Greve Claus have udgivet Aar 1351 til Hr. Johan Limbek, at han haver betalt dem 500 Mrk. Lybsk, som han haver annammet af Hr. Stig Anderson og han haver sonet for om deres Faders Død, hvorfor de kvit lade forskrevne Hr. Johan Limbek, dog at Hr. Stig Anderson hannem betaler igjen, hvilket er et Tegn til, at Niels Ebbesøns Slægt og Venner have maattet bøde for samme Greve, han ihjelslog»; men pag. 505 gjentager Hvidtfeldt denne Meddelelse lidt anderledes. Der hedder det: «Anno 1351 die Galli & Lucæ Confessorum haver Grev Henrik og Claus af Holsteen og Stormarn udgivet en Kvittants til Hr. Johan Limbek, at de have annammet af Hr. Stig Anderson 500 Mrk. Lybsk, som fornævnte Hr. Stig Anderson havde sonet om med Niels Ebbesøns Venner for Grevernes Faders Død, og derfor lade de fornævnte Hr. Johan Limbek saavelsom Hr. Stig Anderson kvit for fornævnte Sone, dog at Hr. Stig betaler Hr. Johan Limbek fornævnte Penge igjen.» Udtrykket «havde sonet om med Niels Ebbesøns Venner» synes at tyde paa, at Hr. Stig snarere optraadte som Mellemand paa Niels Ebbesøns Slægt og Venners Vegne, ligesom Hr. Johan Limbek paa Grevernes Vegne²⁾, saa at Hr. Stig ikke

¹⁾ Maanedsskriftet Orion I p. 25.

²⁾ Ogsaa Udtrykkene i Suhms Danmarks Historie XIII p. 250 tyde paa det samme; det hedder der om Hr. Stig: «da denne havde

selv behovede at være blandt Niels Ebbesøns Nærmeste. Synderlig varmt har Forholdet mellem de to da heller ikke været, thi som bekjendt angiver Hvidtfeldt, at en medvirkende Aarsag til Drabet var, at Niels Ebbeson ansaa sig forurettet ved en Dom, som Greven havde afsagt i en Trætte om Jordegods mellem ham og Hr. Stig Andersøn¹⁾.

Langt bedre Oplysninger lader der sig imidlertid udlede af et Par originale Actstykker, som Tyge Becker har ladet trykke 1857 i Danske Magazin²⁾, men uagtet denne Personalhistoriker ellers ikke var bange for at opføre et høit Huus paa en lille Grund, har han besynderlig nok her indskrænket sig til at ledsage Brevene med en kort Indledning, gaaende ud paa, at bemeldte Breve, hvad Tiden angaaer, kunne vedrøre vor Niels Ebbeson, men at «et saa almindeligt Navn kan paa samme Tid være ført af Flere». Dette lyder særdeles forsigtigt, men Paastanden om, at «Niels Ebbeson» var et almindeligt Navn, er rigtignok temmelig løs Tale; det var saa langt fra et almindeligt Navn, at saafremt den Anskuelse er rigtig, at Landsdommeren Niels Ebbeson Galt aldrig har existeret, vil man neppe kunne paapege en eneste dansk Adelsmand hverken før eller senere af Navnet Niels Ebbeson foruden Grev Geerts Drabsmand³⁾. Det er saaledes ikke

med Niels Ebbesøns Venner gjort en Sone med Greverne for deres Faders Grev Geerts Død; men Suhm har da ogsaa kun sin Meddelelse fra Hvidtfeldt.

¹⁾ Hvidtfeldt p. 468.

²⁾ 3. R. 5. B. p. 86 ff.

³⁾ Høiesteretssagfører Bagger har i Saml. til Jydsk Hist. og Topogr. 9. B. p. 335 meddeelt et Thingsvidne fra Rinds Herredsting af 1483, i hvilket nævnes en «Niels Jebbisson», der dog ikke kan være vor Niels Ebbeson allerede af den Grund, at hans Levetid falder senere. Om denne «Niels Jebbisson» har heddet Niels Ebbeson eller Niels Jepsøn er vanskeligt at afgjøre, i Ældste

blot muligt, at den i disse Breve omtalte Niels Ebbeson netop er den rette, men det er i høi Grad sandsynligt, og selve Brevenes Indhold stadfæster kun dette. Det første Actstykke er et paa Vendsyssel-Thing af nogle Geistlige, de to Riddere Henrik og Ove Nielson (der vare Brødre og hørte til samme Slægt som den mægtige Drost Laurids Jonson) samt en stor Deel andre Adelsmænd udgivet Thingsvidne, lydende, at «Therkillus Hwall» dersteds for dem havde fremført Thingsvidner, at han havde skjødet sit Gods i «Arns-torp» og «Smithstorp» til en vis Lammiin paa «Nicholaus Ebbysons» Vegne paa det Vilkaar, at «Nicholaus Ebbysen» skulde gjøre og gjengjælde Terkel Hval et fuldt og tilfredsstillende Vederlag efter Voldgift af de to førnævnte Riddere, og skete dette ikke, skulde Handelen være uden Gyldighed.

Terkel Hval har altsaa tilskjødet Gods til Niels Ebbeson, der senere skulde give ham andet Vederlag derfor, men i Mellemtiden passerer der Et eller Andet, der gjør Opfyldelsen af denne Forpligtelse usikker, og Terkel Hval skynder sig da at faae den skete Handel beskrevet ved at fremføre paa Thinge de Vidner, som vare tilstede ved Handelens Afslutning.

Dette skeer i Februar 1343, og det ligger da nær at antage, at det er Niels Ebbesøns Død, der foranlediger Terkel Hval til at tage Thingsvidnet, og det selv om Nielses Død ikke kan sættes til November 1342, men til November 1340, thi de daværende urolige Tider have sagtens gjort det vanskeligt for Terkel at faae samlet sine Vidner før

Arch. Reg. II 244 kaldes han Niels Sebbeson. Navnene Ebbe og Jep maae ikke sammenblandes, det første oversættes i latinske Breve og i Seglene altid ved Ebbo, det sidste ved Jacobus. Niels Jeppisson maa forøvrigt have hørt til Slægten Munk med Viinranken, thi hans Sønner Christen og Jens Nielson førte denne Æts Vaaben, og Jens Nielson var Farfader til den i Thingsvidnet nævnte Hr. Jens Madsen.

eller have maaskee endog heelt forhindret Afholdelsen af Herredsthing i de mellemliggende Aar.

Af det følgende, af Tyge Becker meddelte Actstykke see vi da ogsaa, at samme Niels Ebbeson ialfald var død 1347. Dette er nemlig et nyt Thingsvidne fra samme Thing, udstedt i Januar 1347, om, at «Esgerus Ebbyson dictus Krogh» paa Niels Ebbesøns Arvingers Vegne pantsatte Gods i «Tholstorp», «Hæsylbek», «Søndærbinzlæf», «Skysby» og «Nørræharyslæf» for 23 Mark Sølv til «Thorkillus» Hval, og at denne derpaa afstod og skjødede til Esge Ebbeson paa Niels Ebbesøns Børns Vegne alt sit Gods i «Arnzstorp» og «Smystorp», som han tilforn havde tilskjødet Lamyn Jakobsøn paa Niels Ebbesøns Vegne, hvorimod Torkild til evig Tid skulde beholde i rolig Hævd det Gods i «Thalnstorp» og «Bakætorp», som han forhen havde faaet af Niels Ebbeson. Endelig løste Thorkild Niels Ebbesøns Forlovere, nemlig Erik Nielsøn, Danmarks Konges Marsk, Poul Glob, Esge Ebbeson og Peder kaldet Munk den yngre, fra det Forløfte, de i denne Sag havde udgivet til hans Søn Niels Hval paa hans Vegne.

Dette sidste Thingsvidne giver imidlertid ikke blot den Efterretning, at den deri nævnte Niels Ebbeson var død 1347, efterladende sig Børn; men der lader sig ogsaa deraf udlede, til hvilken Slægt han hørte. Den Esge Ebbeson, kaldet Krog, der paa Thinget møder paa Børnenes Vegne, maa nemlig antages at have været disses Værge, og altsaa deres nærmeste Slægt paa fædrene Side, det vil her sige deres Farbroder; men samme Esge Ebbeson kjendes andetsteds fra. «Esgerus Ebbeson», Ridder, var saaledes tilligemed en Strange Ebbeson 1355 anden Søndag efter Paaske nærværende paa Retterthinget i Aalborg, da Kong Valdemar udstedte det bekjendte Vidne

angaaende Skagens første Bebyggelse¹⁾. Hr. Esges Segl findes endnu under dette Vidne; det viser et Skjold med Omskriften *s. esgeri ebbys' militis*, og Skjoldet bærer — Strangesønnernes tværdelte Vaabenmærke. Strange Ebbesøns Segl mangler nu, men det fandtes endnu paa Klevenfeldts Tid og er aftegnet i hans Seglsamling; ogsaa det viste Strangesøn-Vaabnet med Omskriften: *s. str(ang)onis ebbonis*. Disse to Brødre, Hr. Esge og Strange Ebbeson, ere saaledes utvivlsomt af Slægten Strangesøn, og vel kunde der, da Hr. Esge Ebbeson ikke 1355 kaldes med Tilhavnet Krogh, reises en svag Tvivl om, hvorvidt han ogsaa var identisk med Niels Ebbesøns Børns Værg; men ogsaa denne Tvivl lader sig heldigviis fjerne, thi 1367 skjøder «Esgerus Croch miles» sin Hovedgaard Mothorp «in parochia bilstæthe» (Hassing Herred) med Tilliggende, hvoriblandt to Gaarde, som han havde kjøbt af Provsten i Vestervig Kloster, til Kong Valdemar²⁾. Seglet under dette Brev findes endnu, det er vel en Deel medtaget af Tidens Tand, men viser dog tydeligt Strangesønnernes Vaabenskjold.

I dette sidste Skjøde see vi Esge Ebbeson nævnt i Forbindelse med Vestervig Kloster, og det er derfor ikke usandsynligt, at ogsaa han her havde udseet sig sit Leiersted; men man kommer da til at mindes Molderups Fortælling om en «Stotte» med Navnene Hr. Niels Ebbeson og Eller Ebbeson, thi hvis denne Indskrift har været udhugget med Minuskel-Bogstaver, saaledes som Tilfældet er med Indskriften paa den endnu bevarede Gravsteen over

¹⁾ Geh. Arch. Samling Nørrejylland 28 b; jvfr. Eldste Arch. Reg. I p. 101.

²⁾ Geh. Arch. Topogr. Samling paa Pergament: Hassing Herred Nr. 7.

Hr. Niels Strangesøn, kan man ikke benægte den Sandsynlighed, der er for, at *eller. ebbeson* er en Feillæsning af *eller. ebbeson*.

Nu, herom og om den hele Molderupske Fortælling faaer Enhver tro, hvad han vil; kun den Indvending, at hele denne Fortælling maaskee i Virkeligheden angik Niels Ebbeson af Slægten Strangesøn, men ikke Grev Geerts Banemand, kan der ikke tillægges nogen Vægt, thi da vi ikke kunne bevise Tilværelsen af en anden Niels Ebbeson i den danske Adel hverken før eller senere, er Sandsynligheden for, at der samtidig i Jylland skulde have været to Adelsmænd af dette Navn, der ovenikjøbet begge skulde være døde ved Aar 1340, saa ringe, at den ganske rolig kan lades ude af Betragtning. Sikkert bliver det, at den eneste historisk kjendte Niels Ebbeson lever paa Grev Geerts Tid, hører til Slægten Strangesøn, og var død 1347, ja sandsynligviis alt 1343; og da vi i Thingsvidnet 1347 blandt denne Niels Ebbesons Forlovere — og altsaa gode Venner og Slægtninge — træffe den fra Kæmpevisen om Grev Geerts Drab velkjendte Poul Glob, ligesom han og hans Slægt ogsaa, som vi ret strax skulle see, synes at have været nær beslægtet med Niels Bugge paa Hald og den fra Kæmpevisen kjendte Æt Frost, ja, saa bliver det næsten til Vished, at samme Niels Ebbeson ogsaa er Grev Geerts berømte Banemand.

Der kan dog endnu reises et Par Indvendinger. For det Første tænker man sig i Reglen Niels Ebbeson som en fattig Adelsmand, der vel var af god Herkomst, men ellers kun af ringe Anseelse. Dette passer ikke ret paa Niels Ebbeson Strangesøn, thi han har neppe været fattig, aldenstund hans Slægt eiede betydeligt Gods i Vendsyssel, Thy, paa Mors etc., og dernæst har det ikke skortet ham

paa Anseelse, thi hans Forlovere ved den tidt omtalte Handel ere foruden hans Broder Esge lutter ansete Mænd. Rigsmarsken Erik Nielsøn er Stamfader for den talrige og mægtige Slægt Gyldenstjerne og var selv en betydelig Mand, der var besvoret med Skegterne Vendelbo, Limbek, Rosenkrantz o. s. v.; at han har været noie knyttet til Strangesønnerne, sees ogsaa af, at senere to af hans Døtre bleve gifte med Medlemmer af denne Slægt (Strange Pedersøn og Hr. Elef Elefsøn). Poul Glob, der med sine fem Brødre horte til de rigeste og mægtigste Mænd i Thy og Vendsyssel, maa ogsaa ved Slægtskab have været knyttet til Strangesønnerne, da den ovennævnte Hr. Elef Elefsøn tog Arv sammen med Poul Glob, ligesom ogsaa Poul Glob's og Eske Ebbesøns Navne staae umiddelbart efter hinanden i det Brev, Kong Valdemar 6. Jan. 1340 i Roskilde udgav til Adelen¹⁾. Den sidste af Forlovene, Peder Munk den yngre, var ligeledes en anset Mand. Han var 1364 Ridder, men horte forøvrigt ikke til nogen af de mere kjendte Munk-Slægter, thi hans Segl viser et paa langs deelt Skjold. I Stamtavlerne over Slægten Strangesøns ældste Generationer træffes desuden kun store Navne; i selve Niels Ebbesøns Slægtled og hans Faders og Farfaders træffe vi Hustruer af Navnene Limbek, Bugge og Glob; Bugge skulde være hans mødrene Æt²⁾. Disse Angivelser ere maaskee mindre paalidelige, men vist er det, at hans Broder Strange Ebbeson alt 1340 var en Mand af Betydning, thi i det Mageskifte som Grev Geerts Søner gjorde med Hertug Valdemar om Nørre og Sønder Jylland hedder det efter en Bestemmelse om, at Greverne

¹⁾ Hvidtfeldt p. 477.

²⁾ jvfr. Barner: Fam. Rosenkrantz's Historie p. 47.

skulde antvorde Hertugen Mors, som de havde pantsat til de Rantzover: «Skal vi og antvorde det, Strange Ebbeson haver, eller ikke, det skal staae til Hertug Albrets Ord af Sachsen»¹⁾. Men hvoraf slutter man, at Niels Ebbeson var en mindre anseet Mand? Af at han kun var Væbner? Ja, i Ingemanns Romaner vrimler der ganske vist af Riddere og de gyldne Sporer klirre Side op og Side ned, men det svarer ikke rigtigt til Virkeligheden. Det var kun de færreste Adelsmænd, der opnaaede Ridderværdigheden, og selv i de meest indflydelsesrige Ætter træffe vi Mænd, der baade ved Rigdom og Anseelse indtog en fremragende Plads blandt deres Standsfæller, men desuagtet levede og døde uden at opnaae Herretitlen. Det er ikke rimeligt, at Grev Geert havde gjort saa meget Væsen af Niels Ebbeson, som han, rigtignok kun efter Visens Beretning, gjorde, om denne havde været en fattig, ukjendt Adelsmand, og endnu mindre rimeligt er det, at Jordegods i det 14. Aarhundrede var saa indbringende, at en fattig Adelsmand kunde stille 47 (eller efter nogle Angivelser endog 87 Svende) paa Bénene; der skulde som bekjendt i en langt senere Tid 312 Tdr. Hartkorn Jordegods til for at taxeres til at stille blot een rustet Rytter til Landets Krigstjeneste, og er end dette just ingeniunde det samme som at holde en rustet Svend til egen Tjeneste, saa have vi til Gjengjæld fra en Niels Ebbe-

¹⁾ Hvidtfeldt p. 475. Staaer mon denne Bestemmelse i Forbindelse med, at hans Broder havde dræbt Grevernes Fader? Ialtfald er der ikke Tale om nogen saadan Voldgiftsmand for nogle andre i Brevet nævnte jyske Adelsmænds Vedkommende, hvem Greverne havde frataget deres Gods; om dem hedder det kun: «Ydermere saa skal Hr. Uffe Nielson bekomme hans Steenhuus igjen, og Anders Jenson skal have sit Fæste igjen til Essendrup og Peder Munk skal have sit Fæste igjen til Halebeck.» (Denne Peder Munk er forskjellig fra Niels Ebbesons førnævnte Forlover af samme Navn.)

søns egen Levetid nærmere staaende Periode en Efterretning, der viser, at et saa stort Antal Svende, som Visen angiver Niels Ebbesøns Følge at være, var meget ualmindeligt. Om den noksom bekjendte Fru Johanne Andersdatter paa Asdal, der blandt Andet siges at have siddet i Rigens Raad og 1463 i et Brev skal kaldes Kongens Lehnsmand i Vendsyssel, fortælles der i Iver Juels Familieoptegnelser¹⁾ som en Mærkelighed, at hun forte 24 Svende. Der kunde vel indvendes, at ikke alle Svendene, der vare med paa Randerstoget, behøvede at være Niels Ebbesøns egne, at andre Adelsmænd med deres Svende kunde have deeltaget deri, men Visen, som jo er vor eneste Kilde til Beretningerne om Begivenhederne ved Drabet, tyder ikke derpaa, idet selve Drabet efter den synes at være skeet saa hurtigt ovenpaa Undsigelsen, at der ikke kan have været Tid til at søge Hjælp hos Andre; Visen havde heller neppe undladt at navngive de øvrige Deeltagere, om der blandt disse havde været andre Herremænd; men der kan af dens Beretning kun faaes ud, at det var Niels Ebbeson og hans egne «Hofmænd», som udførte Drabet.

Endelig har man maaskee sluttet sig til Niels Ebbesøns ringe Kaar af den Omstændighed, at hans Eiendom Nørreriis eller Nørringriis hverken før eller senere forekommer som selvstændig Adelsgaard og altsaa formeentlig kun har været en meget ubetydelig Eiendom. Herved komme vi til den væsentligste Indvending, som der, saavidt skjønnes kan, kan reises mod at henføre Helten Niels Ebbeson til Slægten Strangesøn, den nemlig, at han hørte hjemme i Sabro Herred ved Aarhus, hvor nu be-

¹⁾ Danske Samlinger til Historie, Topographi etc. I p. 51.

meldte Gaard som oftest antages at have ligget, medens Slægten Strangesøn var en gammel Vendsyssel-Æt, hvorfor ogsaa alt det i de fornævnte Thingsvidner omtalte Gods, tilhørende den Strangesønske Niels Ebbesøn, laa i Horns, Børglum og Vennebjerg Herreder. Nu er det vel et stort Spørgsmaal, om man, naar Talen er om det 14. Aarhundrede, kan danne sig en Mening om Eiermandens Kaar af hans Hovedgaards Størrelse, da Hovedgaardene paa den Tid vist gennemgaaende vare lige saa smaa, som de vare talrige. Rigdommen bestod dengang nærmest i Bøndergods, der havde den Ulempe, at det var spredt, undertiden det halve Land over, alt eftersom de afdøde Slægtninge havde boet nær eller fjern, efter hvem det var arvet. Bestræbelsen for ved Kjøb og Mageskifte at samle Bøndergodset omkring Hovedgaardene, hvilken Bestræbelse siden førte til, at hele Bønderbyer nedlagdes og deres Jorder indlemmedes i Hovedgaardenes Tilliggende, var neppe dengang mere end i sin allerførste Vorden. Niels Ebbesøn kan saaledes godt have været en rig Mand, selv om hans Hovedgaard, ialtfald i vore Øine, var en mindre Eiendom. Ellers skulde man snarere tro, at Norringriis har været en usædvanlig stor Eiendom, eftersom dens Navn er naaet ned til vor Tid, thi paa ganske faa Undtagelser nær, skrev Adelen i det 14. Aarhundrede sig ikke saaledes til en bestemt Hovedgaard, som det senere hen blev Skik og Brug, og det er kun af Skjøder og Skiftebreve, at vi hist og her have Efterretninger om Hovedgaardenes Eiere i Tiden før 1400; men det vilde maaskee ogsaa blive saare vanskeligt at skaffe et fyldestgørende Beviis for, at Niels Ebbesøn virkelig har eiet en Gaard af Navnet Norringriis. Lige saa lidt som jeg imidlertid skal give efter for den Fristelse, der kunde være til at opholde sig ved Navneligheden mel-

lem Norringriis og den Hovedgaard, som tilhorte Brodersønnen Hr. Niels Strangeson, nemlig Norrinstoft (nu Nordentoft i Hassing Herred), lige saa lidt skal jeg drage selve Norringriis og Angivelserne om dens Beliggenhed i Sabro Herred i Tvivl, aldenstund man virkelig træffer Niels Ebbeson en enkelt Gang i denne Egn. 1337 bekjender nemlig Niels Ebbeson paa Aabo Syssels Thing at have paa Niels Pedersøns Vegne af Refs pantsat Jon Rampi paa Stig Andersøns Vegne Gods i Soby og Vadsted¹⁾, hvilke to Byer ligge i Gjern Herred, kun et Par Miil fra det bekjendte Voldsted med den tusindaarige Eeg.

Imidlertid er der jo slet Intet i Veien for, at Niels Ebbeson kan have eiet Gods saavel sønden som norden for Limfjorden, og det kunde i de Tider meget godt være hans egen fædrene Arv altsammen; men ellers kan det Vendsyssel-Gods have været af hans eget Arvegods, medens han kan have tilgiftet sig Godset i Sabro Herred. Da Niels Ebbeson, som det snart skal sees, havde en Søn ved Navn Peder Nielson, kan man jo opstille den Gisning, at han var gift med en Pedersdatter, Søster til den fornævnte Niels Pederson til Refs, for hvem Niels Ebbeson optræder, og at hun, da Niels Pederson har Gods i Gjern Herred, har tilbragt Niels Ebbeson Gods i Naboherredet Sabro; her kan han da maaskee have taget Bopæl, fordi der blandt dette Gods var en Hovedgaard, hvad der mulig ikke fandtes blandt hans fædrene Arv; han havde jo mindst to Brødre, om ikke flere Søsken.

Men hele dette Svogerskab er kun en Gisning, der staaer paa meget svage Fødder; der kan end ikke meddeles

¹⁾ Ældste Arch. Reg. III p. 365. Er det denne Handel, der har givet Anledning til den Trætte mellem Marsken Hr. Stig Andersøn og Niels Ebbeson, som Hvidtfeldt omtaler?

nærmere Oplysning om bemeldte Niels Pedersøn eller hvad det er for et Refs, han skriver sig til, men Manden har ialtfald det Fortrin fremfor den Svoger, Hr. Ove Hals, som Kæmpevisen tillægger Niels Ebbesøn, at han utvivlsomt har existeret, hvilket er mere end jeg drister mig til at paastaae om Hr. Ove Hals.

Resultatet af den foranstaaende vidtloftige Fremstilling bliver da i Korthed dette. Der kjendes af historiske Documenter kun en eneste dansk Adelsmand af Navnet Niels Ebbesøn og han er af Slægten Strangesøn; hans Levetid og Død falder, saa vidt man kan skjønne, noie sammen med den fra Krøniken kjendte Niels Ebbesøns og der er saaledes den største Sandsynlighed for, at begge ere een og samme Person. Tilbage staaer da kun at kaste et Blik paa hans Slægtninge og da navnlig paa hans egne Børn, thi at han havde Børn, vides jo af Thingsvidnet af 1347. Der kjendes imidlertid kun to af disse Børn, nemlig to Sønner ved Navn Peder Nielson og Tage Nielson. De forekomme i et af Ridderne Hr. Eluf Elufson og Hr. Johan Skarpenberg udstedt Brev, som af Tyge Becker er meddeelt i Danske Magazin sammen med de fornævnte Thingsvidner. I dette Brev, der er udateret, men synes at skrive sig fra Tiden omkring 1400, vidne de nævnte to Riddere, at de have dagtinget imellem beskedne Mænd Peder Nielson og Tage Nielson, Brødre, paa den ene Side og Per Kid, Svend Jenson og Jes Hval paa den anden Side om de Breve, som Terkel Hval fik af Niels Ebbesøn, i saa Maade, at Peder og Tage Nielson skulle have disse Breve igjen for 21 Mark Solv, af hvilke Penge Hr. Johan Skarpenberg har betalt Per Kid og Jes Hval 14 lodige

Mark. Desværre lader der sig ikke for Tiden mere oplyse om den ene af disse Brødre, Peder Nielson. Vi kjende ikke nogen Peder Nielson med Strangesøn-Vaabnet og Navnet selv er for almindeligt til, at man kan gaae efter det alene¹⁾.

Tage Nielsen lønner det sig bedre at forfølge, thi hans Navn er lige saa sjældent som Faderens. 1338 var han Dronningens Foged i Sønder Herred paa Mors²⁾ og har formodentlig alt da eiet Jordegods her, mulig Frøslevgaard. 1402 har han sammen med (sin Fætter) Niels Strangesøn forsegleet et Brev til Vitterlighed³⁾. Aaret efter pantsatte han sit Gods i Vester Grønning i Salling Herred til den førnævnte Hr. Johan Skarpenberg⁴⁾. 1406 nævnes Tage Nielsen samt Brødrene Jep og Palne Kirt og Præsten Hartvig Evertson som Samfrænder til Fru Gro, Gevert Berlins Datter, Mogens Villadsons Hustru, idet de i denne Egenskab samtykke i det Skjøde, som nævnte Dame i September i Aalborg gav Dronning Margrete paa Hovedgaarden Skodorp med mere Gods i Hundborg Herred⁵⁾. I den følgende Maaned holdt Kong Erik sit Bryllup i Lund med den engelske Prindsesse Philippa, og her har Tage Nielson sikkert været nærværende og har ved denne Leilighed erholdt Ridderslaget, thi Aaret efter nævnes han som Ridder og udstedte da sammen med Strange Nielson og Flere et Vidne af Mors Nørre Herreds Thing om, at Fru Elne, Hr. Ebbe Strangesøns Efterleverske, gav Rolstorp Gaard

¹⁾ Jeg har i mine Samlinger over tyve forskjellige danske Adelsmænd af Navnet Peder Nielson i Tiden mellem 1340—1410.

²⁾ O. Nielsen: Dueholms Diplomatarium p. 59.

³⁾ Samme Sted p. 10.

⁴⁾ Ældste Arch. Reg. II p. 347.

⁵⁾ Geh. Arch. Jylland 112; jfr. Ældste Arch. Reg. I p. 14—15.

paa Mors til Dueholm Kloster¹⁾, Hr. Tage maa dengang have været en gammel Mand, da hans Fødsel senest kan sættes ved Aaret 1340; hans ene Fætter, Hr. Ebbe Strangesøn, var da forlængst alt død og den anden, Hr. Niels Strangesøn, havde en voxen Søn, den ved denne Leilighed forekommende Strange Nielsøn. Men det er da ogsaa sidste Gang, vi træffe Hr. Tage i Live; mulig har han dog endnu levet nogle Aar, thi først 1422 faae vi Vished for, at han var død. Dette Aar gav nemlig hans Enke, Fru Cecilie EsGEDatter, en Deel Gods paa Mors til Dueholm Kloster mod fri Bolig i Klostret og Foder til tre Køer samt mod, at der efter hendes Død læstes Messer for hendes og hendes Forældres Sjæle. Gavebrevet er bl. A. beseglet af Hr. Niels Strangesøn og dennes Svigersøn Mogens Pederson (Glob)²⁾, der selv boede paa Mors, hvor han eiede Hovedgaarden Damsgaard. Samme Aar skjænkede hun sin Søstersøn Jens Frost til Frøsløvgaard alt sit Arvegods i Mors, Thy og Nørre Jylland, dog undtagen hvad hun havde givet til Kirker og Klostre, mod at Jens Frost svarede hende en aarlig Afgift³⁾. Fru Cecilie var altsaa sagtens dengang selv barnløs, men mulig er det dog, at hun har havt en Søn, thi ifølge Danske Atlas⁴⁾ tilhørte Frøsløvgaard 1419 en Jens Tagesøn, men han er mulig allerede død samme Aar, thi Jens Frost skrives 1419 til Frøsløvgaard⁵⁾. Endnu mange Aar efter Fru Cecilies Død, nemlig i 1493, udstedtes der et Thingsvidne om, at Fru Sidsel, Hr. Tage Nielsøns Efterleverske, pantsatte Hr. Niels Strangesøn to

¹⁾ Dueholms Dipl. p. 107.

²⁾ Dueholms Dipl. p. 12.

³⁾ Qvartalsskriftet Orion II p. 10.

⁴⁾ V p. 581.

⁵⁾ Sømmesteds. Dueholms Dipl. p. 14.

Gaarde i Guddenis i Hassing Herred¹⁾. Ligesom Hr. Niels maatte hjælpe sin Fætter i Pengeforlegenhed, saaledes har dennes Enke vendt sig til ham i samme Ærinde, men det er ikke saa mærkeligt endda, thi Hr. Niels Strangesøn synes ogsaa at have været Fætter til hende selv, idet hun var en Datter af Hr. Niels Strangesøns og Hr. Tage Nielsøns Farbroder, den tidnævnte Hr. Esge Ebbeson. Hendes Søstersøn Jens Frost var nemlig ifølge sin Dattermand Albert Skeels Testamente af 1471²⁾ en Søn af Peder Nielson til Tanderup og denne Sidstes Hustru en Datter af Esge Ebbeson, som saaledes ogsaa bliver Fru Cecilie Esgesdatters Fader, og jeg kjender ikke flere Adelsmænd af dette Navn end Hr. Esge Ebbeson Krog. Et saadant Ægteskab i forbudne Led finder vel sin Forklaring ved de daværende lovløse Tider, hvis man ikke vil gaae ud fra, at Vedkommende have erhvervet geistlig Dispensation; der kan ialtfald paapeges analoge Tilfælde³⁾.

De directe Efterkommere af Niels Ebbeson ere saaledes sandsynligviis uddøde i andet eller tredie Led. Broderen Hr. Esge Ebbeson eller Esge Krog havde foruden de to Døttre en Søn, der ligesom Faderen hed Esge Krog eller Croch. Han har forsegleet det forhen omtalte, af Faderen 1365 udstedte Skjøde til Kong Valdemar, men hvor han senere er bleven af, vides ikke.

Derimod efterlod den tredie Broder Strange Ebbeson sig en større Efterslægt. Sønnen, den oftere nævnte, i Vestervig Kirke begravne Hr. Niels Strangesøn og dennes

¹⁾ Ældste Arch. Reg. I p. 227.

²⁾ V. S. Skeel: Optegnelser om Familien Skeel p. 356.

³⁾ Hr. Peder Ludvigson (Eberstein), der 1374 ejede Tybjerggaard, var gift med sin Farbroders Datter Cecilie Henriksdatter af Tybjerggaard. (Barner: Familien Rosenkrantz's Historie p. 43.)

Søn, Hr. Strange Nielson, der ved Giftermaal erhvervede den gamle Hovedgaard Nørholm, som derefter blev Slægtens Hovedsæde, vare endnu fremragende og ansete Mænd, men efter at Sidstnævntes Søn Ebbe Strangesøn havde plettet sit gamle Skjold ved sin Deeltagelse i Mordet paa Hr. Poul Laxmand, er det, som om Lykken var vegen fra Ætten; den hensank til en beskedn Plads blandt Smaaadelen og dens sidste Skud, Fru Karen, Hans Langes, med hvem Ætten 1607 udslykkedes, faaer i Slægtebøgerne det Skudsmaal, at hun «skikkede sig ilde,» saa den Skjændsel, som overgik hendes Børn, vel var Arv efter hende.

Dog lad os gjemme Beretningen herom til Slægten Langes Historie og her slutte med den Bemærkning, at de eneste nulevende Descendenter paa Spindesiden af Niels Ebbesøns Slægt, som kunne paavises, ere de i Bondestanden levende Efterkommere af Hans Langes og Fru Karen Strangesøns Datter Dorte Lange og dennes Husbond Bendix Norby til Urup, om hvem der kan eftersees i Samlinger til jydsk Historie og Topographi III p. 411 ff.
